

## **Igor Beleš**

### **Safet od Jaovorlaka**

Vrzmao se po Bosni, koja je onomad bila u Osmanlijskom carstvu, Mehmed paša. To što se zvao Mehmed nije bilo slučajno – kažu da je potekao iz duge linije mnogobrojnih potomaka Mehmeda II. koji je prvi u ime Turaka zauzeo Bosnu. I nemoj da te zbuni to ime, Mehmed, nikakve veze on s medom nije imao, osim što je bockao poput pčele, a umjesto meda radio potomke. Imao je, brat bratu, valjda petnaest žena. Za svako raspoloženje po jednu, a među njima bila je i Alija, majka mog šukundede. Ona je bila žena za pitu praviti.

Vidiš, u to doba vijesti nisu putovale žicom k'o danas, nego glasinama. U Alijinom slučaju mirisom. Lutao tako Mehmed divljom i zelenom Bosnom na svom vrancu; prolazio čaršije, kasabe i sela. Brda, planine, šume i jezera. Sve dok se nije približio Kaknju koji je tada bilo selo tek nešto veće od ove bolnice. Nije on zastao zbog debla nasred puta ili trgovaca u čaršijama. Zaustavio ga miris pite. Kad su njegove nosnice osjetile to milo i toplo strujanje, on stupi u kuću iz koje je miris dopirao. Paša k'o paša, nije morao kucati ni pozdravljati. Drugi su pozdravljali njega, a tako je postupila i Alija, postidjena jer je pitu pekla samo u spavačici. Paša je stao pred nju i zagledao se u njen madež na obrazu u obliku bureka.

„To mora da je znamen“, govorio joj je poslije, kada je nakon prve bračne noći, još zadihan od vođenja ljubavi, u usta trpao komade tople pite.

Gledao je on tako u nju, ona u njega pa mu u nedostatku boljeg rješenja pruži pladanj pite. On pohlepno zgrabi vrući komad, to blaženstvo od tijesta i sira, proždre ga brzo žvačući. Sve je u tom trenutku stalo. I ratovi i rijeke. Mehmed je zaustavio vrijeme u skromnoj Alijinoj kuhinji.

„Izvolite, gospodaru“, skromno reče Alija, jednom rukom pružajući pladanj dok je drugom skrivala golotinju koja je bježala iz njene spavačice.

„Gdje ti je ćaća?“ upita punih usta. Alija mu odgovori da je u polju, sada još uplašenija nego što je bila prije. „Obuci se i odi odmah po njega. Poruči mu da si od danas Pašina žena. Pašina žena za praviti pite.“

Alija, skrušena, ali i ushićena, odmah to i učini. Zaboravila se obući, pola ju je tadašnjeg Kaknja, što baš nije bilo puno naroda, vidjelo u spavačici. Ali nije zato marila. Još prije samo sat vremena mijesila je pitu za radnike u polju, a sada je bila Pašina žena. Bila je rođena kao seljanka, a postat će gospodarica.

Jadna moja Alija, kako je samo naivna bila. Ništa od gospodarenja nije vidjela. Gospodarica je, kao i dotada, bila jedino tepsijama i tijestu. Paša je spavao s njom samo jednom, a bio je pijan i iznemogao, i gladan pite, a kasnije je tvrdio da ga je silovala. Toliko je bilo dovoljno da na svijet dovede mog šukundedu Safeta.

Safet, osnivač mog sela, Jaovorlaka. Safet je po rođenju bio neželjen kod Paše Mehmeda. Sva njegova kopilad diljem Otomanskog carstva bila mu je bolja od mog Safeta.

Nije ni čudo što je zbog kućanskih poslova što je morao raditi malčice naginjao na žensku stranu. Njega se nije moglo potjerati u selamluk nit' vilama, a ista alatka ga nije mogla istjerati iz haremluka.

On sam se nije žalio, prosto je obožavao ženske poslove što je uvelike koristilo Aliji koja je tako imala više vremena da mijesi pite nezasitnom Mehmedu. Bilo je tu i lijepih trenutaka dok su zajedno pjevali sevdalinke i prali rublje na potoku, a rano proljetno sunce grijalo im mrzle ruke. Ili dok su dugim zimskim noćima smišljali nove recepte za pite. Oduvijek je željela kćerku, a Safet je bio najbliže curetku koliko jedan dječak može biti.

Safet je, isprva potajice, a zatim javno počeo nositi haljine. I pustio je kosu pa je uvijek kod stranaca prolazio kao curica. Oni koji su ga znali, vazda su ga tukli zbog tih njegovih sklonosti.

Kada je napunio dvanaest, govorkanja o Alijinom silovanju Mehmed paše bila su sve glasnija. Govorili su ljudi da kad žena siluje muškarca plod tog neprirodnog čina i mora biti nastran. Paša je bivao sve ljući i ljući, dok mu se pola Bosne smijalo. Više nije bio toliko gladan Alijine pite, a tukao ju je sve više i više.

Jednog kišnog dana kroz selo su prolazili janičari kako bi uzeli danak u djeci, iako se to nije smjelo reći na glas još od Mehmeda IV. Otimali su oni samo mušku kršćansku djecu, ali je Mehmed paša imao zadnju riječ.

„Ti!“ viknuo je sav crven u licu, masne crne kose koja mu se slijepila po čelu. „Ti!“ ponovio je glasnije i prstom upro u Safeta. „Ti isto ideš.“ Izmamilo je to podsmjehe seljana koji su nekako prebrzo zaboravili na svoju tugu zbog oduzete djece.

„Nemoj, Mehmede, molim te“, vrištala je Alija, ali to je Mehmedu bilo previše, uz sav taj smijeh i larmu. Alija je kumila i molila, ali uzalud. Rekla je Mehmedu da više nikada njene pite neće dobiti i otrčala kući ne bi li donijela koji topli komad Safetu za put.

Trčala je Alija kroz blatne ulice dok su se janičarska kola polako s djecom udaljavala ka Istoku, prema nepoznatim predjelima carstva.

Trčala je Alija natrag prema kolima bosih nogu što je brže mogla. Odjednom – ona stade na udaljenosti od dvadesetak metara. Gledala je svojim plavim očima njegove plave oči. Između njih se pojavila nekakva drugima nevidljiva plava spona preko koje su se razumjeli bez riječi. Svi oni zajednički trenuci, sav smijeh, radost i suze – sve je bilo tu, u toj nebesko plavoj sponi. Sve je bilo tu i više ništa.

Negdje iz pozadine začuo se topot konja. Iza nje se pojavio Mehmed i stao iz ruku otirati pitu. Gurnuo je Aliju u blato i pogledao Safeta očima punih mržnje. Crna se linija počela ovijati oko

plave spona poput zmije, ali nije ju prekinula. Mehmed pohlepno stade trpati pitu u sebe, dok su komadi padali po tlu poput kiše od tijesta. Odjednom mu bijes u očima zamijeni iznenađenost, praćena suzama i boli. Mehmed se stade gušiti u bolnoj agoniji, ispljunu pitu i zakašlja se kao da je ostao bez zraka. Pade na koljena i sruši se u blato, grčeci se dok su janičari u panici trčali prema njemu.

Djeca poiskakaše iz kola i razbježaše se na sve četiri strane Bosne. Među njima i Safet.

Bila je to posljednja Alijina pita. Najmirisnija i najbolje pečena ikad. Otrovana. Nije nikada bila namijenjena Safetu. Pita je pronašla svoj cilj, Mehmed je po posljednji put uživao u životu, a Alija je znala da je time njeno vrijeme na ovom svijetu isteklo. Za Safeta je ono tek započelo. Nije mogla dopustiti da se plava spona prekine.